

מאת: אלון שמחיוף

לא רק כליזמרים

"הנוער הפולני, שהיה במופע של להקת ההיפ-הופ הישראלית "הדג נחש" בלודז', ראה פנים חדשות של התרבות היהודית. פנים שעד כה לא ידע עליהן" – כותב נספח התרבות של ישראל בפולין.

החודש אני סובל מחוסר שינה. זאת לא מחלה רגילה, פשוט החודש מסתיימת עונת התרבות ישראל-פולין ומספר האירועים שמציגים את התרבות הישראלית בפולין מחייב אותנו, אנשי שגרירות ישראל בפולין, לעבודה קשה. זוהי משימה חשובה, מכיוון שאנחנו מאמינים שהצגת התרבות הישראלית בפולין היא אחת המטלות העיקריות בעבודה שלנו בשגרירות.

היפ-הופ ורוק בעברית

פולין מקיימת יחסי תרבות עם הרבה מדינות. בשנים האחרונות התקיימה עונת התרבות הפולנית בצרפת ובגרמניה, והשנה בישראל. לא מזמן החלה גם פעילות תרבותית אינטנסיבית בבריטניה. בישראל, פעילות מסוג זה היא משהו יוצא דופן והעובדה שפולין נבחרה כמטרה לפעילות תרבותית כה אינטנסיבית, מדברת בעד עצמה. יחסי התרבות ההדדיים בין פולין וישראל מעידים גם על כוונות רציניות של שתי המדינות.

דיברתי על מדיניות, אבל זה לא היה מדויק, מכיוון שקשרי תרבות מתקיימים לא רק בין מדינות, אלא גם בין עמים. יחסים בין עמים הם קשר שיש להרחיב ולטפח. תרבות היא אמצעי לשבירת סטריאוטיפים, ליצירת דיאלוג חיובי בין אנשים.

למשל, אני משוכנע שהנוער בלודז' שהיה במופע של להקת ההיפ-הופ הישראלית "הדג נחש", ראה פנים חדשות של התרבות היהודית והישראלית. פנים שעד כה לא ידע עליהן. וצעירים מקראקוב, שהיו בקונצרט של להקת הרוק הישראלית "העברית", ודאי אינם חושבים יותר שמוסיקה ישראלית היא רק מוסיקת כליזמרים.

אלו רק שתי דוגמאות מתחום המוסיקה, אך הפעילות בתחום התרבות הישראלית בפולין היתה אינטנסיבית בכל המישורים: ספרות, קולנוע, בלט, תיאטרון ואמנות גרפית.

הסנונית הראשונה בקולנוע

בשנה שעברה התקיימו בפולין מעל 100 אירועים הקשורים לתרבות הישראלית. דאגנו שהם יתקיימו לא רק בערים הגדולות, אלא גם בעיירות הפרובינציה. בשבוע שעבר התקיים, בחסות שגרירות ישראל, פסטיבל תרבות ישראלית בטרנובסקיה גורי. במהלך הפסטיבל נערכו אירועים מוסיקליים ואירועי תיאטרון ואפילו טעימות מהמטבח הישראלי.

אם מדובר בקולנוע, למסכי פולין הגיעו בשנה האחרונה שני סרטים: "ביקור התזמורת" ו"ואלס עם באשיר". שניהם מדברים על היחסים ההדדיים בין ישראל לבין שכניה הערבים. בלי קשר לאיכות האמנותית של הסרטים, והם זכו עד כה בפרסים בינלאומיים רבים, הם מהווים גם הוכחה לפלורליזם בחברה הישראלית. שניהם מהווים יצירות מלאות בערכים שיכולים להתפתח רק בחברה ליברלית ודמוקרטית, שבה היוצרים אינם צריכים לחשוש מביקורת.

בשנה שעברה הופק פרויקט משותף ראשון בתחום הקולנוע, סרט עלילתי באורך מלא "אביב 1941". אנחנו מאמינים שזו הסנונית הראשונה. בימים אלו מוקמים יסודות לשיתוף פעולה חדש בין פולין וישראל.

עם ילדים פולנים על הילדות

הקשר ההיסטורי בין היהודים לפולנים נמשך כבר כמעט אלף שנה ולכן קשרים בין ישראלים ופולנים הם קשרים מיוחדים. הרגע המרגש ביותר עבורי באופן אישי היה ביקורו של הסופר הישראלי אורי אורלב בוורשה, שהגיע על מנת לקדם את מכירות התרגום הפולני של ספרו "סבתא סורגת". אורלב, שגדל בוורשה, נפגש עם ילדים פולנים וסיפר להם בשפתם על הילדות שלו בפולין ועל ספריו.

התרגשתי אז מאד, מכיוון שהרגשתי שיש משום סגירת מעגל בכך שסופר שנולד בפולין, עבר את המלחמה, שרד את השואה ועלה לישראל, מגיע עכשיו למקום הולדתו והפעם כיוצר ישראלי חשוב.

בדומה, היה מרגש ביותר במופע של הזמרת הישראלית חווה אלברשטיין בתיאטרון היהודי בוורשה. הזמרת שרה בעברית וביידיש וזו הייתה ההוכחה לקשר החי והקיים בין התרבות הישראלית המודרנית השוקקת חיים לבין התרבות היהודית-פולנית שהייתה פה פעם.

דיברתי לאחרונה עם מנהל מכון אדם מיצקייביץ', פבל פוטורוצ'ין, על אירוע מסכם לעונת התרבות הפולנית-ישראלית, שיתקיים בוורשה: על המחזה "בת-ים – טיקוצ'ין" והוא מתח עלי ביקורת: "למה אתה משתמש במילה 'סיכום'? הרי אנחנו מכינים יוזמות אמנותיות גדולות חדשות ביחסים הפולנים-ישראלים".

קשר טבעי

פבל צודק. אפילו אם מבחינה פורמלית עונת התרבות הפולנית-ישראלית מתקרבת לסיומה, היחסים המיוחדים בין שתי המדינות נמשכים. בהקשר זה, יחסי התרבות יתהדקו עוד יותר. ב-24 במאי יתקיים בישראל אירוע מסכם ל"שנת פולין בישראל". במקביל, ייחתם הסכם לחילופי נוער בין שתי המדינות. לחתימה על ההסכם בדיוק באותו עת יש מימד סמלי: אני רואה קשר ישיר בין ההסכם לבין עונת התרבות.

אירועים תרבותיים וכן מפגשים בין בני נוער משתי המדינות, ישמשו להעמקת הקשרים בין העמים. לאור ההיסטוריה המשותפת הפולנית-יהודית הממושכת, לא ניתן להתעלם מקשר טבעי זה.